

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

ÜÇÜNCÜ DAİRE

Erdal TAŞ -TÜRKİYE DAVASI (n° 2)

(Başvuru no:13021/02)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

20 Eylül 2007

İşbu karar AIHS'nin 44/2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli düzeltmelere tabi olabilir.

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan ve (13021/02) başvuru no’lu davanın nedeni bu ülke vatandaşı olan Erdal Taş’ın (başvuran), 6 Mart 2002 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne (AİHM) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (“Sözleşme”) İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri güvence altına alan 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurudur.

Başvuran, AİHM önünde İstanbul Barosu avukatlarından İ. Bilmez ve O. Yıldız tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

I. DAVANIN UNSURLARI

Başvuran, 1974 yılı doğumludur ve Fribourg’da (İsviçre) ikamet etmektedir. Olayların meydana geldiği dönemde başvuran “2000’de Yeni Gündem” isimli günlük gazetede sorumlu yazı işleri müdürüydü.

“2000’de Yeni Gündem” isimli bu günlük gazete, 12 Ocak 2001 tarihinde, yasadışı bir örgüt olan PKK eski lideri Abdullah Öcalan’ın açıklamalarına yer veren “ Öcalan: Türkiye Oyuna Gelmesin” başlıklı bir makale yayımlamıştır.

İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığı, 19 Ocak 2001 tarihinde, sorumlu yazı işleri müdürü sıfatıyla başvuranı, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 6/2. ve 6/4. maddeleri uyarınca, terör örgütü liderinin açıklamalarını yayımlamakla suçlamıştır.

Devlet Güvenlik Mahkemesi, 26 Nisan 2001 tarihinde, başvuranı üzerine atılı olaylardan suçlu bulmuş ve başvuranı 816.187. 500 TL (yaklaşık 755 Euro) para cezasına çarptırmıştır. Devlet Güvenlik Mahkemesi, ayrıca, 5680 sayılı yasanın ek 2/1. maddesi uyarınca gazetenin otuz gün süreyle kapatılmasına karar vermiştir.

Cumhuriyet Başsavcısı’nın başvurana bildirilmeyen görüşü ışığında Yargıtay, 18 Eylül 2001 tarihinde, ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır.

Belirtilmeyen bir tarihte, başvuran İsviçre’ye yerleşmiş ve sözkonusu günlük gazete faaliyetlerine son vermiştir. Başvuran, para cezasını ödememiştir.

HUKUK AÇISINDAN

I. AİHS’NİN 10. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran, cezai mahkumiyetinin, ifade özgürlüğü hakkını ihlal ettiğini iddia etmektedir. Başvuran bu bağlamda, AİHS’nin 10. maddesine atıfta bulunmaktadır.

Hükümete göre, sözkonusu makalenin terör örgütü PKK’nın propagandasını yapması nedeniyle, dava konusu müdahale, AİHS’nin 10/2. maddesi bakımından haklı görülmektedir.

AİHM, dava konusu mahkumiyet kararının, AİHS'nin 10/1. maddesinin güvence altına aldığı başvuranın ifade özgürlüğü hakkına müdahale oluşturmasının taraflar arasında ihtilafa neden olmadığını kaydetmektedir. Üstelik müdahalenin kanun tarafından öngörüldüğüne ve 10/2. maddesi uyarınca ulusal güvenlik, kamu düzenin korunması ve toprak bütünlüğü gibi yasal amaç güttüğüne itiraz edilmemektedir. (Bkz. *Yağmurdereli-Türkiye*, başvuru no: 29590/96, 4 Haziran 2002) Uyuşmazlık sözkonusu tedbirin “demokratik bir toplumda gerekli” olup olmadığının tespit edilmesine dayanmaktadır.

AİHM, bu bağlamda demokratik bir toplumda basın başlıca rolünü hatırlatmaktadır. (Bkz. 27 Mart 1996 tarihli *Goodwin –Birleşik Krallık kararı*, *Bladet Tromsø ve Stensaas-Norveç*, başvuru no: 21980/93) Basın, görev ve sorumlulukları çerçevesinde, kamu yararına ilişkin tüm sorunlar hakkında bilgi ve fikirler sunmakla yükümlüdür. Bununla birlikte, basının, terör tehdidi, milli güvenlik, toprak bütünlüğü gibi devletin yaşamsal çıkarları sözkonusu olduğunda veya kamu düzeninin korunması veya suçun engellenmesi için birtakım sınırları aşmaması gerekmektedir. (*Sürek ve Özdemir – Türkiye*, başvuru no: 23927/94 ve 24277/94, 8 Temmuz 1999)

Bu özgürlüğe getirilen kısıtlamayı haklı çıkaracak zorunlu bir sosyal ihtiyacın olup olmadığını değerlendirme görevi öncelikle ulusal makamlara aittir. Ulusal makamlar bu görevi yerine getirirken geniş bir takdir hakkına sahiptir. Dava konusu sözler bir birey, bir kamu görevlisi veya bir nüfusun bir kesimine karşı şiddete teşvik ettiği durumlarda Devlet otoriteleri, ifade özgürlüğüne ilişkin müdahale gereğinin incelenmesinde daha geniş bir takdir payına sahiptir. (*Sürek-Türkiye* (n°1), 26682/95)

Denetimini yaparken, AİHM'nin ulusal mahkemelerin yerini alma gibi bir görevi yoktur. Ancak AİHM, ulusal mahkemelerin kendi takdir yetkileri gereğince verdikleri kararları, AİHS'nin 10. maddesi açısından inceleyip uygunluğunu tespit etmektedir. Bunun için AİHM, dava konusu müdahaleyi, davanın tümü ışığında (Bkz. diğerleri arasında, 8 Temmuz 1986 tarihli *Lingens ve Avusturya* kararı) özellikle suç unsuru yazıda kullanılan ifadeler bakımından, yayımlandığı bağlam açısından ve terörle mücadeleyle ilgili zorlukları dikkate alarak değerlendirmelidir (Bkz. *İbrahim Aksoy- Türkiye*, başvuru numaraları: 28635/95, 30171/96 ve 34535/97, 10 Ekim 2000).

Mevcut davada başvuran, terör örgütü liderinin açıklamalarını yayımlamaktan dolayı mahkum edilmiştir. Sözkonusu makale, PKK eski lideri Abdullah Öcalan'ın açıklamalarını içermektedir. Öcalan, makalede, PKK'nın Türkiye'ye doğru sürülmesi için Ankara'nın desteğine bağlı olan Kürt Lider Talabani tarafından kabul edilen stratejiyi eleştirmektedir. Böylece dava konusu sözler, siyasi bir tavır olarak görülmektedir.

AİHM, sözkonusu makalede kullanılan terimlere özel bir dikkat göstermektedir. Abdullah Öcalan'ın tavrının yeniden şiddete yönelik olmadığı anlamına geldiği doğru olsa da, AİHM, bu sözlerde bir anlam belirsizliği not etmektedir. Zira yazar, “meşru öz savunma” çerçevesinde, PKK'nın kendini savunabilmesi gerektiğini belirtmektedir.

AİHM'ye göre böyle bir ifadenin kullanılması, şiddete başvurmayı meşrulaştırma niyetini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. AİHM, Abdullah Öcalan tarafından tanıtıldığı gibi, PKK ideolojisinin, PKK tarafından “meşru müdafaa” olarak tanıtılan şiddete, mücadeleye ve silahlı direnişe başvurmayı kapsadığını hatırlatmaktadır (Bkz. bu anlamda, Abdullah Öcalan tarafından yazılan kitabın yayımlanmasını içeren 22 Mart 2007 tarihli *Gülcan Kaya –Türkiye Davası*, 6250/02).

AİHM'ye göre, sözkonusu açıklamalar açıklamayı yapanın kişiliğinden bağımsız olarak değerlendirilemez. Aktarılan sözler PKK eski liderinin sözleri olduğundan bu sözlerin önemini tespit etmek gerekmektedir. Böyle bir durumda, sözkonusu sözlerin, okuyucular için özel bir önem taşıdığı görülmektedir ve bu sözler, silahlı mücadele ve direnişi meşrulaştırma ve teşvik etme eğilimindedir. Dolayısıyla, okuyucu şiddete başvurmanın kendini savunmak için geçerli ve haklı bir tedbir olduğu izlenimine kapılmaktadır. Güvenlik güçleri ve PKK mensupları arasında yaklaşık 1985 yılından beri yaşanan büyük sıkıntıları da not etmek uygun olacaktır. Güvenlik güçleri ve PKK mensupları arasındaki düşmanlıklar, çok sayıda insan kaybına ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin büyük bir kısmında bugün kaldırılmış olan olağanüstü halin ilan edilmesine neden olmuştur. Oysa AİHM, bölgede hüküm süren güvenlik durumunu ağırlaştıracak olası söz ve eylemler hususunda yetkililerin kaygılarının farkındadır. Böyle bir bağlamda, makalenin şiddeti destekler nitelikte olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir. (Bkz. sözü edilen, *Gülcan Kaya*)

Ayrıca, AİHM, sunmak ve incelemek için gazetecilik bağlamında hiçbir yorum yapılmaksızın açıklamaların olduğu gibi yayımlanmasının ve bunların PKK eski liderine ait açıklamalar olmasının, şiddet kullanımına, silahlı direnişe veya başkaldırıya teşvik edebileceğini düşünmektedir. AİHM'ye göre, bu durum, dikkate alınacak temel unsurdur (*Halis Doğan-Türkiye* (n° 3), başvuru no: 4119/02, 10 Ekim 2006).

Ayrıca başvuranın, suç unsuru makalede ifade edilen açıklamalara kişisel olarak bağlı olmadığı doğru olsa da, başvuran, bu açıklamaların sahibine fırsat tanımış ve bu açıklamaları yayımlamıştır. Böylece başvuran, görüşlerini kamuoyuna duyuran kişilerin “görev ve sorumlulukları” dolaylı olarak paylaşmaktadır (Bkz. *mutatis mutandis*, *Öztürk-Türkiye*, başvuru no: 22479/93). Haber verme hakkının, şiddete teşvik eden söylemlerin veya terörist gruplarının açıklamalarının (sözü edilen *Gülcan Kaya*) yayımlanmasında kullanılması mümkün olamayacağından, gazetenin yazı işleri müdürü olan başvuran, makalenin içeriğine ilişkin sorumluluktan muaf tutulamaz (*Sürek-Türkiye* (n° 3), başvuru no: 24735/94, 8 Temmuz 1999).

Son olarak, yapılan müdahalenin orantılılığının belirlenmesinde verilen cezanın niteliği ve ağırlığı da göz önüne alınmaktadır. Mevcut davada başvuran, para cezasına çarptırılmış ve ulusal mahkemeler otuz gün süreyle gazetenin geçici olarak kapatılmasına karar vermişlerdir. Bu bağlamda, AİHM, açıklamaların, şiddet, direniş veya başkaldırıya teşvik oluşturduğunda, caydırıcı cezaların iç hukukta yer almasının gerekli olabileceğini hatırlatmaktadır.

Böylece, AİHM, ulusal yetkililerin benzer durumda sahip olduğu takdir payını dikkate alarak, başvuranın mahkumiyetinin yasal amaçlarla orantısız olduğunun düşünülmemeyeceğine kanaat getirmektedir. Sözkonusu şikayetin, açıkça dayanaktan yoksun olduğu ve AİHS'nin 35/3 ve 35/ 4. maddelerinin uygulanmasının reddedilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

II. AİHS’NİN 6/1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran, Yargıtay Başsavcısı’nın kendisine bildirilmeyen görüşüne cevap veremediğinden şikayetçi olmaktadır. Bu bağlamda, başvuran AİHS’nin 6. maddesine atıfta bulunmaktadır.

A. Kabuledilebilirlik Hakkında

AİHS’nin 35. maddesinin 3. paragrafı çerçevesinde başvurunun dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca, başvuruda başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru olmadığını tespit eder. Bu nedenle başvuru kabul edilebilir niteliktedir.

B. Esas Hakkında

AİHM, başvuranın sunduğu şikayete benzer bir şikayeti daha önce incelediğini ve Cumhuriyet Başsavcısı’nın gözlemlerinin niteliği ve yargılanan kişinin yazılı olarak bunlara cevap verme olanağının bulunmamasını göz önüne alarak, Cumhuriyet Başsavcısı’nın görüşünün tebliğ edilmemesinden dolayı AİHS’nin 6/1. maddesinin ihlal edildiği sonucuna ulaştığını hatırlatmaktadır (Bkz. *Göç –Türkiye*, başvuru no: 36590/97).

AİHM, mevcut davayı incelemesinin ardından, Hükümet’in mevcut durumda farklı bir sonuca ulaştıracak ikna edici ne bir olay ne de bir argüman sunduğuna kanaat getirmektedir.

Böylece AİHM, AİHS’nin 6/1. maddesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşmaktadır.

III. 1 NO’LU EK PROTOKOL’UN 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDASI HAKKINDA

Başvuran, gazetenin geçici olarak kapatılması tedbirinin, 1 No’lu Ek Protokol’ün 1. maddesini ihlal ettiği kanaatindedir.

AİHS’nin 10. maddesi ile ilgili tespitini göz önüne alan AİHM, şikayetin açıkça dayanaktan yoksun olduğuna ve AİHS’nin 35/3 ve 35/4. maddelerinin uygulanmasının reddedilmesi gerektiğine kanaat getirmektedir.

IV. AİHS’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

A. Tazminat

Başvuran, maruz kaldığı maddi zararın 10.000 Euro değerinde olduğunu iddia etmektedir. Başvuran, gazetenin faaliyetlerine tamamen son vermek zorunda kaldığını ve kendisinin, çarptırıldığı para cezasını ödeyecek güçte olmadığından Türkiye’yi terk etmek ve yurtdışına yerleşmek zorunda bırakıldığını belirtmektedir. Başvuran ayrıca manevi tazminat olarak 10.000 Euro talep etmektedir.

Hükümet bu iddiaları kabul etmemektedir.

AİHM, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi tazminat arasında nedensel bir bağ görememektedir. Dolayısıyla, AİHM, sözkonusu talebi reddetmiştir.

Ayrıca AİHM, ihlal tespitinin kendisinin iddia edilen manevi zarar için yeterli adil tazmin oluşturduğuna kanaat getirmektedir.

B. Masraf ve Harcamalar

Başvuran, AİHM önünde yapmış olduğu masraf ve harcamalar için 2.500 Euro talep etmektedir. Bununla birlikte başvuran, bu hususta herhangi bir belge sunmamaktadır.

Hükümet, bu iddialara karşı çıkmaktadır.

AİHM içtihadına göre, bir başvuran masraf ve harcamaların geri ödemesini ancak gerçekliği, gerekliliği ve makul oranda oldukları ortaya konulduğu sürece elde edebilir.

Mevcut davada başvuran, avukatların gerçekleştirdiği işe ilişkin ödeme makbuzlarını sunmadığından sözü geçen harcamaların hiçbirini belgelendirmemiştir. AİHM, yine de başvuranın başvurusunu sunmak için kesinlikle masraf ve harcamalarda bulunduğu kanısındadır ve bu nedenle masraf ve harcamalara ilişkin olarak en fazla 500 Euro ödenmesinin uygun olacağına kanaat getirmektedir. Dolayısıyla AİHM, bu miktarı AİHM önündeki dava için ödemektedir.

C. Gecikme Faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına üç puanlık bir artışın eklenmesinin uygun olacağına hükmeder.

BU GEREKÇELERLE, AİHM,

1. Oybirliğiyle, başvurunun AİHS'nin 6/1. maddesi kapsamındaki şikayetine ilişkin kısmının *kabuledilebilir* ve oyçokluğuyla, başvurunun geriye kalan kısmının *kabuledilemez* olduğuna;

2. Oybirliğiyle, AİHS'nin 6/1. maddesinin *ihlal edildiğine*;

3. Oybirliğiyle, ihlal tespitinin kendisinin, başvuran tarafından talep edilen manevi tazminat için yeterli adil tazmin *oluşturduğuna*;

4. Oybirliğiyle,

a) AİHS'nin 44/2. maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden YTL' ye çevrilmek üzere, miktara yansıtılabilecek her türlü vergiden muaf tutularak, Savunmacı Hükümet'in başvurana, masraf ve harcamalar için 500 Euro (beş yüz Euro) *ödemesine*;

b) sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda eşit oranda basit faizin *uygulanmasına*;

5. Oybirliğiyle, adil tazmine ilişkin diğer tüm taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM iç tüzüğünün 77/2. ve 77/3. maddelerine uygun olarak 20 Eylül 2007 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.

